

ПРОГРАМА “ГЛОБАЛНИ БИБЛИОТЕКИ – БЪЛГАРИЯ”

ОБОБЩЕНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТНОТО ПРОУЧВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ БИБЛИОТЕКИ В БЪЛГАРИЯ (юни-юли 2008)

За целите на планиращата фаза Програма „Глоб@лни библиотеки - България” проведе проучване на нуждите на обществените библиотеки в периода юни – август 2008 г. Всяка библиотека беше посетена от екип, съставен от един библиотекар и един ИТ специалист, които извършиха анкетирането.

Проучването систематизира данни за дейностите на библиотеките, материалната база, свързаност с Интернет, налични хардуер и софтуер, необходимост от човешки ресурс и ремонти на 2351 обществени библиотеки.

1. ИЗСЛЕДВАНИ БИБЛИОТЕКИ – ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

2. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ БИБЛИОТЕКИ ПО БИБЛИОТЕЧНИ ПОКАЗАТЕЛИ

3. ПЕРСОНАЛ НА АНКЕТИРАНИТЕ БИБЛИОТЕКИ

4. МАТЕРИАЛНА БАЗА

5. ТЕХНИЧЕСКА ОСИГУРЕНОСТ

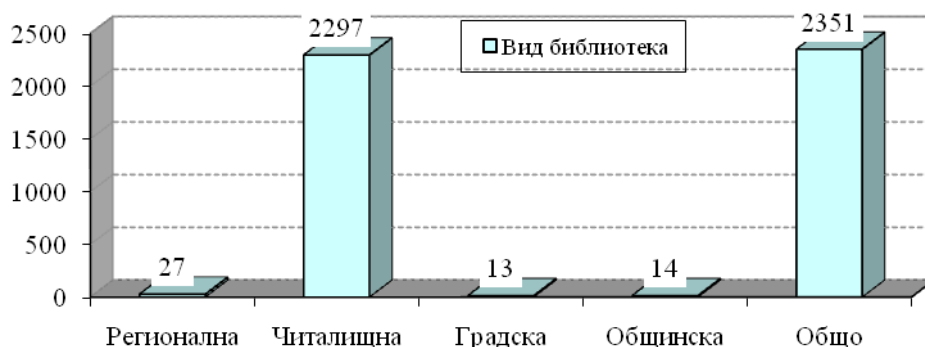
6. НАЛИЧИЕ НА СОФТУЕРНА СИСТЕМА ЗА АВТОМАТИЗАЦИЯ НА БИБЛИОТЕЧНИТЕ ДЕЙНОСТИ

7. МРЕЖОВА СВЪРЗАНОСТ (ВРЪЗКА С ИНТЕРНЕТ)

1. ИЗСЛЕДВАНИ БИБЛИОТЕКИ – ОБЩИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

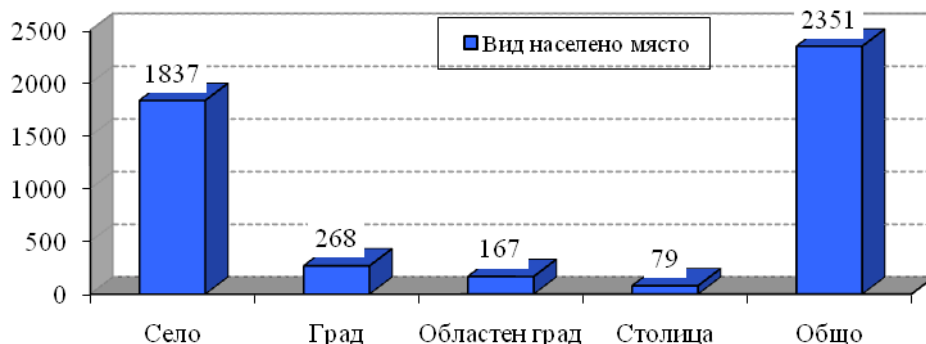
Фигура 1

Разпределение на анкетираните библиотеки по вид (брой)

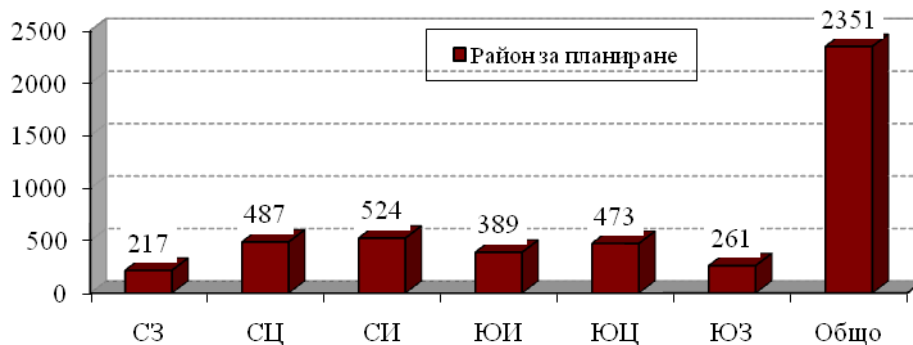

Фигура 2

Разпределение на анкетираните библиотеки по вид населено място (брой)

Фигура 3

Разпределение на анкетираните библиотеки по район за планиране (брой)

Таблица 1

Разпределение на анкетираните библиотеки по области

Област	Брой	Процент	Област	Брой	Процент
Благоевград	80	3,4	Плевен	128	5,4
Бургас	102	4,3	Пловдив	124	5,3
Варна	88	3,7	Разград	62	2,6
Велико Търново	124	5,3	Русе	86	3,7
Видин	54	2,3	Силистра	83	3,5
Враца	90	3,8	Сливен	80	3,4
Габрово	47	2,0	Смолян	52	2,2
Добрич	101	4,3	София-град	107	4,6
Кърджали	55	2,3	София област	97	4,1
Кюстендил	60	2,6	Стара Загора	102	4,3
Ловеч	102	4,3	Търговище	85	3,6
Монтана	73	3,1	Хасково	66	2,8
Пазарджик	74	3,1	Шумен	105	4,5
Перник	45	1,9	Ямбол	79	3,4
			Общо	2351	100,0

Таблица 2
Разпределение на анкетираните библиотеки по тип селище

	Брой библиотеки	Процент
Областни центрове	245	10,4
Други градове и големи села – над 5000 души	159	6,8
Малки градове и села – между 2000 и 5000 души	285	12,1
Градове и села между 1000 и 2000 души	502	21,4
Градове и села между 500 и 1000 души	564	24,0
Градове и села с по-малко от 500 души	596	25,4
Общо	2351	100,0

2. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ БИБЛИОТЕКИ ПО БИБЛИОТЕЧНИ ПОКАЗАТЕЛИ

Таблица 3
Разпределение на анкетираните библиотеки според общия размер на библиотечния фонд

	Брой библиотеки	Процент
Няма данни	103	4,4
Под 2000	92	3,9
От 2001 до 5000	371	15,8
От 5001 до 10000	828	35,2
Над 10000	957	40,7
Общо	2351	100,0

Таблица 4
Разпределение на анкетираните библиотеки според набавените през 2007 библиотечни материали

	Брой библиотеки	Процент
Няма данни	181	7,7
Няма набавяния	233	9,9
От 1 до 20	282	12,0
От 21 до 50	371	15,8
От 51 до 100	429	18,2
От 101 до 200	399	17,0
От 201 до 500	309	13,1
Над 500	147	6,3
Общо	2351	100,0

Таблица 5

Разпределение на анкетираните библиотеки според общия брой на посещенията през 2007 г.

	Брой библиотеки	Процент
Под 253	296	12,6
254 и повече	1767	75,2
Няма данни	288	12,3
Общо	2351	100,0

Таблица 6

Разпределение на анкетираните библиотеки според най-големите групи посетители през 2007

Групи по занятие/ професия	Брой библиотеки	Процент
учащи (ученици, студенти)	1728	73,5
учители, преподаватели, научни работници, хора на науката	31	1,3
пенсионери	306	13,0
работещи, служители	68	2,9
специалисти в определена област	17	,7
безработни, домакини, жени в майчинство	11	,5
други	13	,6
няма данни	177	7,5
Общо	2351	100,0

Таблица 7

Разпределение на изследваните библиотеки според броя на заетите библиотечни материали през 2007

	Брой библиотеки	Процент
До 253 (1 заемане на ден)	180	7,7
От 254 до 500	154	6,6
От 501 до 1000	321	13,7
От 1001 до 2000	433	18,4
От 2001 до 5000	539	22,9
Над 5000	428	18,2
Няма данни	296	12,6
Общо	2351	100,0

Таблица 8

Разпределение на анкетираните библиотеки според броя на извършените през 2007 справочни и библиографски услуги

	Брой библиотеки	Процент
Няма такива услуги	414	17,6
До 20	332	14,1
От 21 до 50	407	17,3
От 51 до 100	263	11,2
От 101 до 200	127	5,4
От 201 до 500	808	34,4
Общо	2351	100,0

Таблица 9

Разпределение на анкетираниите библиотеки според броя на работните часове за посетители (часа дневно)

	Брой библиотеки	Процент
Не работи	20	0,9
От 1 до 4 часа	372	15,8
5 и повече часа	1938	82,4
Няма данни	21	0,9
Общо	2351	100,0

3. ПЕРСОНАЛ НА АНКЕТИРАНИТЕ БИБЛИОТЕКИ

На въпроса за общия брой на персонала, обслужващ дейността на библиотеката, не са дали отговор 14 респонденти, а в **24 няма нито един зает** в дейността на библиотеката. В други 2071 (88%) библиотеки е зает само един човек и едва в 242 (10%) – повече от един.

От всички изследвани не разполагат с библиотекар или не са посочили да имат библиотекар 1378 (59%) респонденти. Едва в 973 (около 41%) библиотеки има назначен поне един библиотекар. Данните сочат, че 1008 (близо 43% от анкетираниите) библиотеки се обслужват от секретар-библиотекар, а 323 (почти 14%) – от секретар на читалище. Нещо повече, в 43 (2%) библиотеки обслужването се извършва почасово от нает на граждански договор, а в други 47 (2%) библиотеки – от доброволец. Допълнителна обработка на резултатите показва, че от 1087 (46%) библиотеки с един човек, обслужващ нейната дейност, в 982 (42%) това са секретар-библиотекари; в 25 от други 217 библиотеки, в които има повече от един зает, част от обслужването също се осъществява от секретар-библиотекар.

Ключов въпрос относно възможностите за подпомагане по Програмата е доколко библиотеките са действително работещи. От получените резултати става ясно, че за 21 от анкетираниите не са посочени брой работни часове, 20 библиотеки са посочени като неработещи, 372 работят до 4 часа дневно, а 1938 работят по 5 или над 5 часа дневно.

За 24 библиотеки е посочено, че нямат персонал, от което следва, че не работят. 9 библиотеки обаче с един зает работят 0 часа дневно (т.е. не работят), а други 14 не са дали отговор за броя на работните часове на библиотеката (което е основание да се постави под въпрос и тяхната реална дейност). Освен това за 357 библиотеки с един зает са обявени до 4 работни часа дневно; в 6 библиотеки с повече от един зает човек работното време е до 4 часа дневно, а още 6 – не са дали отговор.

Като обобщение може да се направи извода, че:

- както беше подчертано по-горе, от общо 2351 библиотеки едва 973 са посочили, че имат щатен библиотекар, но 1378 нямат. И все пак 4 библиотеки,

„обслужвани” от щатен библиотекар, всъщност не работят (няма данни за броя на часовете или е посочено 0 часа дневно), други 79 работят до 4 часа дневно, а 890 библиотеки – 5 или над 5 часа дневно;

- 3 библиотеки, „обслужвани” от секретар-библиотекар, не работят, а за други 5 не е посочено колко часа работят; 185 библиотеки, обслужвани от секретар-библиотекар, работят до 4 часа дневно, а 815 работят по 5 или над 5 часа дневно;
- 5 библиотеки, „обслужвани” от секретар на читалище, „работят” 0 часа дневно или не е посочено колко всъщност часа работят, 75 библиотеки – до 4 часа дневно, а 243 – 5 или над 5 часа дневно;
- като цяло 41 библиотеки практически не работят (нямат зает в библиотеката или не са посочили брой работни часове), 372 работят до 4 часа дневно, а 1938 – 5 или над 5 часа дневно.

Забележка: Тук следва да се направи уточнението, че част библиотеките, които са посочили до 4 работни часа дневно, разполагат с половин щат за обслужване на библиотечната дейност, но друга част са наели или доброволец, или човек на граждански договор. За реализирането на Програмата е целесъобразно тези библиотеки, при включването им в пакети, да получат подкрепа и за отпускане на цяла щатна бройка.

Резултатите относно заетия в изследваните библиотеки персонал като цяло са тревожни. В потвърждение на тази констатация са не само горните данни, но и тези за квалификацията на обслужващите дейността. Например:

- в **1213 (52%) библиотеки** нито един от зетите **няма библиотечна квалификация**, а в други 861 (37%) – само един човек има такава. Нещо повече, 115 (5%) респонденти не са дали отговор на въпроса, но може да се предположи, че в техните библиотеки също няма човек с библиотечна квалификация. Едва в 162 (7%) библиотеки са заети повече от един човек и те са с библиотечна квалификация.
- в **1024 (44%) от библиотеките** нито един от зетите **няма компютърна грамотност**, 118 (5%) не са дали отговор (но също може да се предположи, че няма компютърно грамотни). В други 1043 (44%) има поне един с компютърна грамотност и едва в 166 (7%) – повече от един.

Като цяло може да се каже, че сред проучените 2351 библиотеки преобладават обекти, в които:

- библиотечната дейност се извършва от секретар-библиотекари или секретари на читалища;
- в повечето случаи „обслужващите” библиотечната дейност са без библиотечна квалификация;

- в повечето случаи обслужващите библиотечната дейност са без компютърна грамотност.

4. МАТЕРИАЛНА БАЗА

Сред анкетираните библиотеки преобладават такива, които са разположени в една сграда. Едва 62 (около 3%) са посочили, че имат помещения в повече от една сгради. В същото време повечето библиотеки използват две или три помещения (табл. 10).

Таблица 10
Използвани от анкетираните библиотеки помещения

	Брой библиотеки	Процент
едно	558	23,7
две	784	33,3
три	600	25,5
четири и повече	397	16,9
нищо едно/ няма данни	12	0,5
общо	2351	100,0

И все пак, макар за 16 библиотеки да не са подадени данни, сред останалите 2335 преобладават библиотеки с неголяма заета обща площ:

- 663 (28%) библиотеки са разположени в помещения до 50 кв.м,
- 996 (42%) – от 51 до 100 кв.м,
- 676 (29%) – над 100 кв.м.

Таблица 11
Библиотечна площ, предназначена за посетители

	Брой библиотеки	Процент
до 20 кв.м.	143	6,1
от 21 до 50 кв.м.	742	31,6
от 51 до 70 кв.м.	467	19,9
от 71 до 100 кв.м.	498	21,2
от 101 до 250 кв.м.	374	15,9
над 250 кв.м.	101	4,3
няма данни/ няма площ	26	1,1
Общо	2351	100,0

В същото време не са малко библиотеките, които са посочили нужда от ремонт на сградата или самата библиотеки. Например, едва 680 (29%) от анкетираните нямат нужда от ремонт на помещенията за посетители, но 1671 (71%) имат такава нужда. Още по-голяма е необходимостта от преоборудване на библиотеките с подходящи офис мебели, стилажи и др. под.

Таблица 12
Необходимост от ремонти в анкетирани библиотеки

Заявена стойност на ремонта	На сградата, в която се помещава библиотеката	На помещенията за обслужване на посетители	На други помещения
под 2000 лв.	223	615	308
от 2001 до 5000 лв.	223	481	147
от 5001 до 10000 лв.	189	306	66
над 10000 лв.	342	269	44
няма нужда от ремонт	1374	680	1786
Общо	2351	2351	2351

Таблица 13
Необходимост от оборудване в анкетирани библиотеки

Заявена стойност за оборудване	На помещенията за обслужване на посетители	На помещения за обслужващия персонал	На други помещения в библиотеката
под 500 лв.	363	608	77
от 501 до 1000 лв.	651	97	199
от 1001 до 2000 лв.	498	50	174
над 2000 лв.	389	45	138
няма нужда от преоборудване	450	1551	1763
Общо	2351	2351	2351

5. ТЕХНИЧЕСКА ОСИГУРЕНОСТ

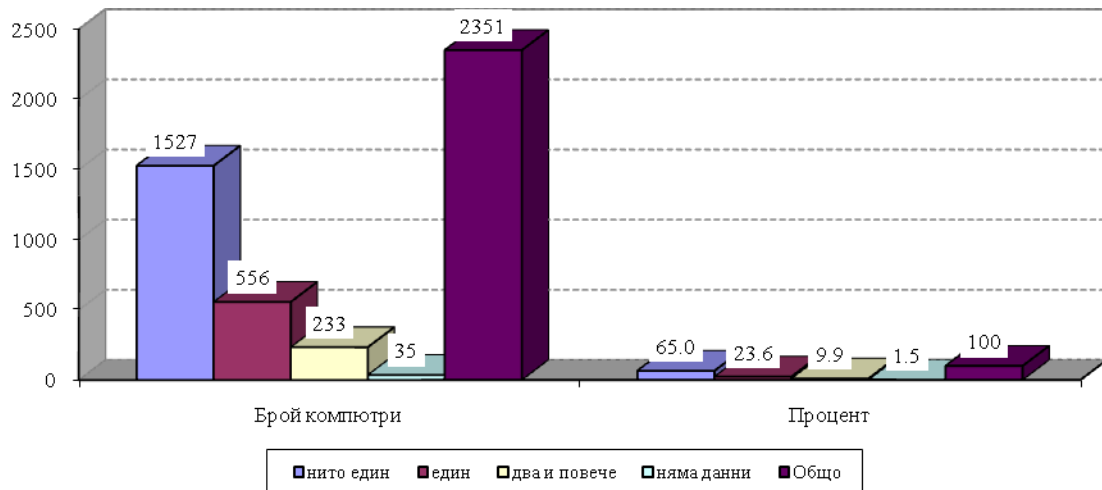
От общо анкетирани 2351 библиотеки 1526 (65%) нямат нито един компютър, а в други 556 (24%) има само един. По-тревожното е, че едва в 329 (14%) библиотеки единственият компютър е закупен през или след 2006 г., но не разполагат с такъв компютър 1901 (81%) библиотеки (фиг. 4-5).

Изключително ниски са стойностите относно наличието на компютъризирани работни места (КРМ) в анкетирани библиотеки:

- 1586 (близо 68%) не разполагат с КРМ за служителите в библиотеката, а 40 (2%) не са дали отговор; с едно КРМ за служители разполагат 590 (25%) от библиотеките и едва 135 (6%) – с повече от едно КРМ;
- 2060 (близо 88%) библиотеки нямат КРМ за посетители, но 41 (близо 2%) респондента не са дали отговор (което по същество означава липса на КРМ); с едно КРМ разполагат 152 (около 6%) библиотеки, а едва 96 (4%) са обявили повече от едно КРМ за посетители в библиотеката.

Получените от анкетирането данни относно наличието на поне един компютър позволяват да се направи обобщението, че на практика в обществените библиотеки няма компютърна техника. Това с особена сила важи за читалищните библиотеки – от тях нямат нито един компютър 1520 (близо 65%).

Фигура 4
Наличие на компютри в анкетираните библиотеки

Фигура 5
Наличие на нови компютри (закупени през или след 2006) в анкетираните библиотеки

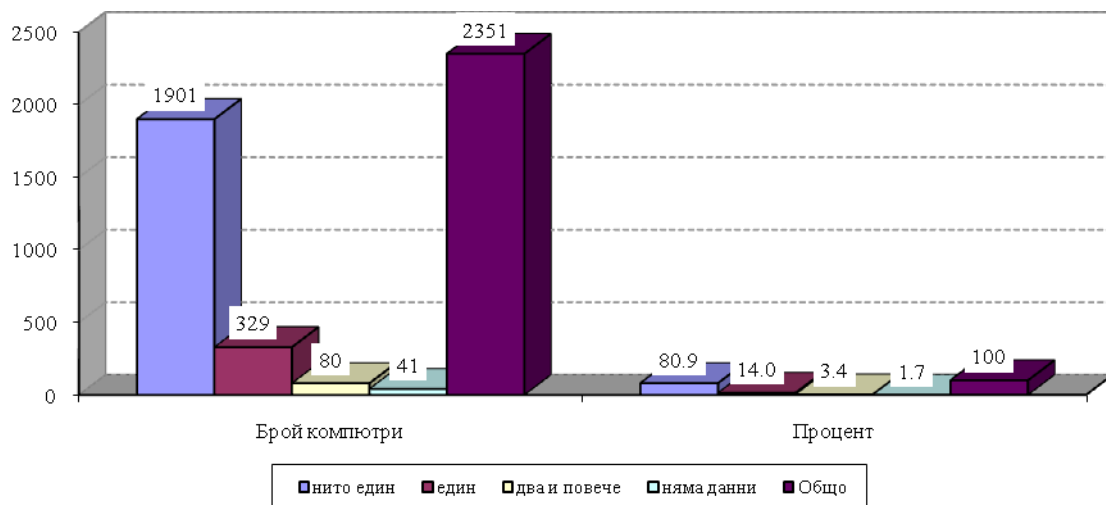

Таблица 14

Наличие на компютърна техника според вида на библиотеката (брой библиотеки)

Вид на библиотеката	Общ брой компютри в библиотеката				Общо
	нито един	един	два и повече	няма данни	
регионална	0	0	27	0	27
читалищна	1520	551	192	34	2297
градска	2	3	8	0	13
общинска	4	2	7	1	14
общо	1526	556	234	35	2351

Както беше посочено по-горе, 1526 библиотеки са заявили, че нямат нито един компютър (стар или нов), а 35 не са дали отговор на въпроса. С някакъв компютър (поне един) разполагат 789 библиотеки. От тях обаче едва 409 имат някакъв брой компютри (поне един), закупен(и) през или след 2006 г. Като цяло 1901 (81%) библиотеки нямат нов компютър, 41 (2%) не са отговорили на въпроса, 329 (14%) библиотеки имат само един нов компютър, а едва 80 (3%) – повече от един нов компютър (закупен през или след 2006 г.).

Относно библиотеките, разполагащи все пак с компютри е важно да се установи с какви периферни устройства са екипирани те. Както се вижда от следващата табл. 15, данните не са успокоителни. И по този показател резултатите са повече от незадоволителни.

Таблица 15

Наличие на периферни устройства към компютри в анкетираните библиотеки (брой библиотеки)

Наличие на устройство	Принтер	Скенер	Мултифункционално устройство	Специализирана периферия за хора с увреждания
няма	1974	2249	2097	2340
има	377	102	254	11
общо	2351	2351	2351	2351

6. НАЛИЧИЕ НА СОФТУЕРНА СИСТЕМА ЗА АВТОМАТИЗАЦИЯ НА БИБЛИОТЕЧНИТЕ ДЕЙНОСТИ

Най-вече поради ниските стойности относно техническата осигуреност, едва 207 (9%) библиотеки са заявили, че имат някаква софтуерна система за автоматизация на библиотечните дейности. За 37 библиотеки не са подадени данни, но 2107 (близо 90%) са посочили, че нямат такъв софтуер.

Таблица 16

Посочено в анкетните карти название на налична система за автоматизация на библиотечните дейности

	Брой	Процент		Брой	Процент
"Автоматизирана библиотека" на фирма "PC-TM"	1	0,0	ав	1	0,0
"АБ"	7	0,3	АБВ	3	0,1
"АВ" на РСТМ	1	0,0	АВ	3	0,1
"BookDB 2"	1	0,0	АИС "Библиотека"	1	0,0
"Софтлиб", 2003	1	0,0	ЕКаталог	1	0,0
3 модула Softlib	1	0,0	Автоматизирана библиотека	1	0,0
АВ- WIN на PC – ТМ ООД, София	1	0,0	АБ-библиотеки	1	0,0
АВ-WIN	1	0,0	АБ-програма	1	0,0
АВ	6	0,3	АБ	74	3,1
АВV	1	0,0	АБ към фирма PC-TM	1	0,0
Abwin	1	0,0	АБ на "PC-TM"	1	0,0
CD/ISIS	1	0,0	АБ на PC-TM	2	0,1
CDS ISIS	1	0,0	АБ на ПСТМ	2	0,1
CDS/ISIS	2	0,1	АБ, модул 1 и 2	1	0,0
CSD/ISIS for Windows ver. 1.4 (2002)	1	0,0	e-lib	1	0,0
E-lib	7	0,3	E-Lib	5	0,2
E-lib на СофтЛиб	3	0,1	Автоматизирана библиотека (АБ)	1	0,0
Elib	1	0,0	електронен каталог	1	0,0
isis	1	0,0	ибис e-lib	1	0,0
ISIS	9	0,4	Интегрирана библиотечна система E-Lib	3	0,1
ISIS/DOS	1	0,0	Моя библиотека – МБ	1	0,0
ISIS_DOS 3.0.	1	0,0	ИБИС – E-lib 3.2/Windows	1	0,0
Libis	1	0,0	ОПЕН БИБЛИО	1	0,0
PC-TM	1	0,0	по поръчка	1	0,0
phpMyLibrary	1	0,0	преработена складово-отчетна програма	1	0,0
SDS/ISIS FOR WINDOWS 1.4	1	0,0	Програма "АБ"	1	0,0
Softlib	1	0,0	собствена разработка	3	0,1
WINISIS – Софтлиб	1	0,0	собствена система	1	0,0
winisis	1	0,0	Софт либ	5	0,2
Winisis	2	0,1	Софтлиб	2	0,1
WINISIS	2	0,1	СофтЛиб	9	0,4
WINISIS, Софтлиб	1	0,0	СофтЛиб CDS/ISIS	1	0,0
Winsis 1.5	1	0,0	софтуер АБ от 2004 г.	1	0,0
Wisis	1	0,0	софтуер на инж. Л. Георгиев	4	0,2

АБ, модули: класификатори, книги, заемна служба	1	0,0
---	---	-----

стар софтуер по поръчка от 1997 г.	1	0,0
Общо	203	6,5

7. МРЕЖОВА СВЪРЗАНОСТ (ВРЪЗКА С ИНТЕРНЕТ)

Като цяло 1392 (59%) респонденти са отговорили, че в **сградата**, в която се помещава библиотеката, **няма осигурен достъп до интернет**, а 26 (1%) не са дали отговор на въпроса. Едва 933 (40%) библиотеки са подали отговор, че в сградата им има интернет.

Получените резултати относно наличието на компютри в анкетираните библиотеки естествено се отразява и на свързаността им с интернет. Всъщност, обяснимо е, че на въпроса за наличие на връзка към интернет не са дали отговор 1464 (62%) библиотеки. От отговорите на 887 (38%) библиотеки става видно, че:

- 384 (16%) анкетираните нямат нито един компютър, свързан с интернет,
- 344 (15%) имат един компютър, свързан с интернет,
- 159 (7%) имат два или повече компютъра, свързани с интернет. (Вж. също табл. 17)

Таблица 17

Наличие на компютъризирани работни места (КРМ) с достъп до интернет в анкетираните библиотеки

	КРМ за служители с интернет достъп		КРМ за посетители с интернет достъп	
	Брой	Процент	Брой	Процент
Нито едно КРМ	413	17,6	684	29,1
Едно КРМ	374	15,9	127	5,4
Две и повече КРМ	101	4,3	72	3,1
Общо отговорили	888	37,8	883	37,6
Без отговор	1463	62,2	1468	62,4
Общо	2351	100,0	2351	100,0